

Helsingborg 2009-05-24

Gåshaga Brygga-en pågående miljökatastrof

Förorenad mark är ett stort problem eftersom det skadar djur, natur och människor som vistas och bor i dess närhet. Människa och natur skall vara i samklang. Men tyvärr sker det som inte får hända, nämligen att man tar lagen i egna händer och våldför sig på naturen. Myndigheterna blundar ofta då ett för kommunen viktigt företag tar ett förorenat område i besittning utan att ta i beaktande att miljömålen skall vara en viktig utgångspunkt vid bedömning av miljökonsekvensutredningar. Hur många gånger får samma misstag upprepas innan miljökonsekvensen blir ett åtal med fällande dom?

Linklaters advokatbyrå, 2004-10-20: [EG-dom ger fastighetsägare ansvar för gamla synder](#)
Föreningar i mark och den mark som har förorenats är juridiskt att betrakta som avfall. Till den slutsatsen har EG-domstolen kommit. Domen kan få stor betydelse när det gäller fastighetsägares ansvar för efterbehandling för förorenad mark. En konsekvens av EG-domstolens dom är att principerna för ansvar enligt förvaringsavfallet kan bli tillämpliga på alla typer av markföreningar. Detta skulle innebära en avsevärd utvidgning av fastighetsägarens ansvar och ändra spelreglerna på fastighetsmarknaden i situationer där förorenaren inte finns kvar eller kan betala för efterbehandlingen.

I maj år 2000 invigdes det fashionabla området Gåshaga Brygga



Gåshaga brygga ligger på Lidingö, ett område där det tidigare bedrivits omfattande förorenande verksamhet.

Anmälningarna genom åren har varit många på misstänkta utsläpp av svavelsyra och andra gifter, så som bland annat salpetersyra och avloppsvatten.

HÖGA VÄRDEN AV GIFTIGA ÄMNEN.

I en markundersökning från 1995 uppmätte man mycket höga halter av lösningsmedel i grundvattnet som överskred alla kända bedömningsvärden. Även halterna av krom och zink bedömdes som mycket allvarliga.

Sophia Salenius familj: Efter inflyttningen till Gåshaga Brygga drabbades alla tre av hälsobesvär . Även personer som övernattade hos familjen Salenius, samt barnens vänner vittnade om att de drabbades av hälsobesvär såsom huvudvärk, astmabesvär och förkylningssymtom. Barnen hade upprepade näsblod, vilket de aldrig hade haft tidigare. Sophia Salenius själv fick problem med sina ögon i form av sår på hornhinnan. Dessa besvär drabbade så småningom även dottern, Olivia, då 14 år. Besvären blev värre och kom oftare, men besvären blev mindre då de inte befann sig i huset. Hälsobesvären tilltog och utökades till att omfatta magont och feberattacker. Sonen Herman, då 17 år, drabbades av svullna lymfkörtlar och låga värden av trombocyter. Samma blodförändring som man får vid benmärgscancer. I mars 2007 dör en hyresgäst på Gåshaga Brygga av benmärgscancer som bött på området sedan 2002. Denna boende hade klagat till Tomas Ragnell (miljöförvaltningen) och frågat om det fanns några föreningar under hans hus. Tomas Ragnell gav ett osant intygande om att det inte fanns några föreningar i marken under hans hus. Trots att det i miljökonsekvensbeskrivningen uttryckligen noterats att området under och vid den klagandes bostad var kraftigt förorenat av en tidigare biltvättshall.

Enligt behandlande läkare på Danderyds sjukhus kan dessa hälsobesvär bero på nedsatt immunförsvar som framkallas av en dålig inomhusmiljö. Besvären minskade när de inte vistades i fastigheten ger vid handen att de ohälsosymtom som familjen drabbades av kan vara orsakade av föreningar i marken eller inomhusmiljön. I Salenius bostad uppmättes bensenångor i den av NCC betalda undersökningen i juni 2005. Salenius informerade också utredarna om att de kände bensen/flygbränslelukt i sina

kökslådor som var närmast golvet på första våningen, samt utifrån, speciellt då det regnat. Den 10 juni 2005 lämnade Salenius in åtgärdsföreläggande till Lidingö kommun om att de omedelbart skulle inleda en undersökning av fastigheten. Provtagning i huset skedde och visade på många farliga föroreningar, samt bensinångor.



Ninna Prage, Lokaltidningen Mitt i Lidingö, (2006-12-19): ”**Folk kan få cancer av att bo i Gåshaga**”. Marken vid Gåshaga Brygga är förorenad, men kommunen gör ingenting åt det. NCC har fått bygga bostäder där. Trots att folk kan få cancer, säger toxikologen Tony Kronevi. Länsstyrelsen i Stockholm har efter undersökning bedömt området som riskfyllt. När byggbolaget Skanska fick veta det här lät man bli att uppföra bostäder där och sålde marken till NCC, som inte alls brydde sig om de miljöhot som utfärdats. Fast mest anmärkningsvärt är att Lidingö stad gav NCC tillstånd att bygga överhuvudtaget. Det strider även mot miljöbalkens försiktighetsprincip och efterbehandlingsansvar.

Enligt ”experterna” Andersson och Stridh från Örebro Universitet finns det inget på Gåshaga Brygga som tyder på att de boendes besvär kommer från bostäderna. Noteras kan att de aldrig besökt platsen, talat med de berörda, eller nämnt de kvarliggande cisternerna i marken.

Toxikologen, Tony Kronevi, kallades till Gåshaga Brygga 3:e juni 2005 och såg att Sophia och barnen var sjuka. Kronevi blev själv sjuk under den korta vistelsen där. Med anledning av det här skrev han ett brev till ansvarig myndighet att familjen bodde i en veritabel gaskammare och måste evakueras fortast möjligt. Senare bekräftades Kronevis påståenden av Miljökonsulten Svante Nygård och PPPolymer som vid kemisk analys påvisade flera cancer och allergiframkallande ämnen i deras bostad.

I ett liknande fall i Finland-Kvarnbäcken hade man också byggt på förorenad mark. I ingen av inomhusmätningarna i Kvarnbäcken kunde man påvisa hälsofarliga ämnen över riktvärden. Däremot precis som på Gåshaga Brygga-starkt cancerframkallande ämnen i marken under bostäderna. I Kvarnbäcken är husen rivna i dag. På Gåshaga Brygga står de kvar.

Ett axplock av de långtidsverkande, giftiga ämnen som är hälso- och miljöfarliga och som finns i marken på Gåshaga Brygga:

AS=Arsenik: Cancerframkallande i vissa föreningar, mycket giftigt för liv i vatten, giftigt att andas in eller förtära.

Bensen: Cancerframkallande, giftigt.

Benspyren: Cancerframkallande, mutagent (skadar arvsmassan), påverkar fortplantning, risk för fosterskador, mycket giftigt för liv i vatten.

PB=Bly: Cancerframkallande, mutagent, kan skada nervsystemet, försämrar kognitiv utveckling och intellektuell förmåga hos foster och småbarn. Vuxna kan drabbas av högt blodtryck och hjärt-kärlsjukdomar

CD=Kadmium: Cancerframkallande, mutagent, skadar njurarna, drabbar kvinnor hårdast, mycket giftigt för liv både på land och i vatten.

CR=Krom: (vissa föreningar): Cancer och allergiframkallande, mycket giftigt för liv i vatten, frätande.

PAH (Polycykliska aromatiska kolväten) : Cancerframkallande, skadar arvsmassan och vattenlevande djur.

Toluen: Kan skada foster.

Vanadin (vissa föreningar): Mutagent, kan skada foster.

Xylen: Farligt att andas in och vid hudkontakt.

ZN=Zink (pulver eller damm): mycket giftigt för livet i vatten.

Källa: kemikalieinspektionens hemsida.

Markundersökningen på Gåshaga Brygga som gjordes i mars 2008 redovisades inte förrän 2008-10-15 visar på halter av PAH:er som är 58 ggr högre än naturvårdsverkets riktvärden. Och inte nog med det, marken på Gåshaga Brygga innehåller också arsenik, kobolt, kadmium, zink, beryllium, barium, fosfor, vanadin, litium, bly bland annat. I markundersökningen uppmättes också strontium i halter på 92 ggr normal förekomst i mark (enligt EPA,USA). 90Sr är radioaktivt och lagras i benmärgen och är starkt cancerframkallande. 90Sr-som vi blev bekanta med vid Tjernobylyckykan.

Bilden på de döda fåglarna som togs i juli 2005 och som druckit av dagvattnet efter regn, bekräftar hur farligt det är att vistas och bo på området.



Hans Lönn, AB Fastighetsanalys: ”det känns påfrestande att se att min bransch inte jobbar seriöst. Det måste var en felaktig ambition att försöka sanera dessa gravt förorenade industriområdena, när det finns tillräckligt med mark att bygga på i Sverige ändå.

Toxikolog Tony Kronevi är enig med Hans Lönn och avslutar med att citera sig själv med orden: ”vem vågar nu sjunga ”härlig är jorden” (inte de 40 barnfamiljerna på Gåshaga Brygga i alla fall.)

Bilden visar en av bensincisternerna som evakueras från området.



Hans Lönn, AB Fastighetsanalys: En gammal cistern för bensin som innehållit 10000 liter ligger sålunda kvar vid gaveln på Gåshaga Brygga hus 8. Och kan man tänka sig att sex av de sju ämnena som 2008 kunde härröras till bensintanken uppmättes i Salenius radhus redan 2005 och kom med all säkerhet från cisternen?

Utdrag ur Sophia Salenius överklagande av miljönämnds beslut till länsstyrelsen i Stockholms Län 2005: Miljöförvaltningen har brustit i sin uppgift att grunda sin tillsynsplikt på miljöbalken redan 1999 då man inte krävde en noggrann undersökning av marken innan området bebyggdes av NCC. Det är styrkt av tidigare rapporter att marken är förorenad och utgör en risk för människors hälsa och att det skall till en snar och grundlig undersökning av området och att NCC skall åläggas att evakuera familjen Salenius. Miljöförvaltningen tog dessutom fem månader på sig att ta beslut som har inverkan på människors hälsa. Man grundar sina beslut på NCC:s påståenden utan att kontrollera sanningen. Miljöförvaltningen

nämner inte i sitt beslut att ifrågavarande bostad ligger på en av Stockholms mest förorenade fastigheter som man inte sanerat. Redan under 80 och 90-talet finns dokumenterade rapporter på att grannfastigheten var starkt förorenad och att man även misstänkt olaglig dumpning av gifttunnor.

Miljö och hälsoskyddsmyndigheten nämnde i ett tidigare uttalande om att nämnda mark inte var lämplig för bostadsändamål. Det vill säga samma myndighet som nu inte ser någon risk för människors hälsa att bo där.

Länsstyrelsen i Stockholms län: ”Spridningsförutsättningarna i mark och grundvatten bedöms som stora” och att ”närområdet under senare år har bebyggts med en mängd bostäder varför känsligheten bedöms som stor”. Det framgår vidare av Länsstyrelsens rapport från 2003 att endast viss sanering har skett.

I flera år har NCC och Lidingö stad hävdade att marken på Gåshaga Brygga sanerats. De drabbade har under lika lång tid fått kämpa för att få ut handlingar som slutligen bevisade sanningen-den är inte sanerad. När de boende krävde en officiell bekräftelse från Lidingö Stad, möttes de bara med tystnad.

Hans Lönn, AB Fastighetsanalys: Tjänstemännen på Lidingö Miljöförvaltning har skriftligt intygat att området var sanerat före byggstarten. Ett mycket allvarligt brott som kallas **osant intygande under tjänsteutövning**.

En mindre marksanering föreslås i Gåshaga Brygga 2009-03-20: Med tanke på den starka förorening som Gåshaga Brygga utsatts för av den industriverksamhet som har pågått där under många år och de påvisade symtom som människorna drabbats av är det märkligt att inte miljö och hälsoskydd värnar och ger det skydd som de drabbade har rätt att kräva. När man dessutom från en myndighet



som har ett miljöjuridiskt ansvar också skall göra en hälsoriskbedömning som är värt namnet. Miljö och stadsbyggnadskontoret: Anser att det med nuvarande markanvändning inte förekommer någon oacceptabel hälsorisk inom bostadsområdet Gåshaga Brygga och att riskbedömningen delvis baseras på WSP:s (miljökonsult) rapport som felaktigt intygar att alla primära föroreningskällor d.v.s cisterner och tankar har borttagits.

Hur farligt är det att vistas på den här lekplatsen?

Vem tar det nationella ansvaret för miljöproblemen i inomhusmiljön? Vi är bra på att prata om jämlikhet, men våra samhällen blir allt ojämlikare. Är det

människorna eller systemen det är fel på? Vad är det för fel på Sverige när det tycks vara så mycket fel på människorna som bor här?

Sverige är inte längre den välfärdsstat som vi en gång förknippade med ett land som tar hand om sina medborgare och som borgar för att det inte skall ske några orättvisor. Dessutom har avståndet makthavare-medborgare blivit allt större.

När det gäller bostadsmiljön sägs den också ha ett starkt skydd för den enskilde hyresgästen. Politikernas ryggdunkningar och solidariska inställning till varandra ger ett mycket ojämlikt samhälle där många lagar tolkas på ett regelvidrigt sätt och där myndighetsmissbruk är vanligt förekommande. Kan det vara så att en tjänsteman i den kommunala förvaltningen kan missbruka sin ställning hur grovt som helst utan att riskera påföljd enligt brottsbalken? Eller ingår inte våra politiker och tjänstemän i den kategori som kan straffas för sina handlingar även om uppsåtet är medvetet och att den enskilde medborgaren har lidit allvarlig skada av det inträffade?

Dessutom har byggsektorns miljöprogram sagt så här: "Ingen ska bli sjuk av sitt boende år 2010". Då ska samtliga sjuka hus i landet ha identifierats och åtgärdats. Detta är en god tanke, och kommer att så förbli eftersom det magiska årtalet snart har infunnit sig.

Med vänlig hälsning Börje Wigström.